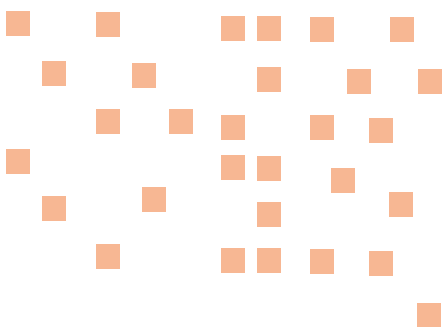

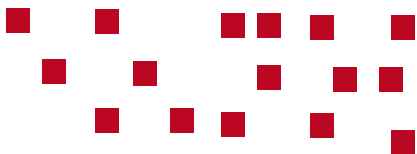
ETIOPIA

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA

**Sytuacja bezpieczeństwa i zagrożenia
dla ludności cywilnej.**

**DPU-WIKP-424/534/2023
29.12.2023**

TREŚĆ ZLECENIA

Proszę o informację na temat sytuacji bezpieczeństwa w Etiopii

INFORMACJE DEMOGRAFICZNE

Ludność: 116,4 mln. ^[1]

Skład etniczny: Oromo – ok. 35,8%, Amhara – ok. 24,1%, Somali (Somalie) – 7,2%, Tigray (Tigrinya) – 5,7%, Sidama – 4,1%, Gurage – 2,6%, Welaita – 2,3%, i inne. ^[2]

Skład religijny: Etiopski Kościół Prawosławny – 43,8%, islam – 31,3%, protestantyzm – 22,8%, wierzenia tradycyjne – 0,6%, i inne. ^[3]

USTRÓJ I SYTUACJA POLITYCZNA

USTRÓJ

Etiopia jest najstarszym niezależnym krajem w Afryce i jednym z najstarszych, niezależnych krajów na świecie. Jej początki wywodzi się z Królestwa Aksum, które istniało około 2000 lat temu. Ostatnia Konstytucja została przyjęta w 1994 r. i weszła w życie 1995 r., ustanawiając Etiopię federalną republiką parlamentarną. ^[4]

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

Na bazie podziału etnicznego i językowego, wyodrębniono regiony (ang. Federal states), w których dominują poszczególne grupy etniczne: Tigray, Afar, Amhara, Oromia, Benishangul-Gumuz, Ludy Południowe, Somali, Gambela, Harari i Sidama. Miasta Addis Abeba i Dire Dawa zostały wyodrębnione, jako osobne jednostki administracyjne. Według założeń ustrojowych, władza została zdecentralizowana i regiony mają zapewniony duży stopień samorządności, posiadają własne władze i parlamenty. Regiony są podzielone na mniejsze jednostki administracyjne – strefy/zony, a te z kolei są podzielone 529 gmin (*woreda*). ^[5]

¹ CIA, The World Factbook, Ethiopia, 13.12.2023, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ethiopia/>

² CIA, The World Factbook, Ethiopia, 13.12.2023, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ethiopia/>

³ CIA, The World Factbook, Ethiopia, 13.12.2023, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ethiopia/>

⁴ Wikipedia, Etiopia, <https://pl.wikipedia.org/wiki/Etiopia>

⁵ CIA, The World Factbook, Ethiopia, 13.12.2023, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ethiopia/>

STRUKTURA WŁADZY

Głowa państwa. Prezydentem Etiopii od października 2018 r. jest kobieta, **Zewde Sahle-Work**. Prezydent pełni rolę wyłącznie reprezentacyjną i jest wybierany przez Zgromadzenie Narodowe na sześcioletnią kadencję. ^[6]

Rząd i premier. Od lutego 2018 r. funkcję premiera pełni **Ahmed Abiy**. Jest pierwszym przywódcą Etiopii wywodzącym się z grupy etnicznej Oromo. Zapowiedział on zakończenie wieloletniego konfliktu z Erytreą oraz społeczne pojednanie po gwałtownych protestach ludności Oromo i Amhara, które miały miejsce w 2016 r. W 2019 r. otrzymał Pokojową Nagrodę Nobla. ^{[7][8]}

Parlament i wybory parlamentarne. Etiopski Parlament składa się z dwóch izb. Izba wyższa parlamentu może liczyć maksymalnie 153 miejsca (obecnie obsadzone są 144), natomiast izba niższa może mieć maksymalnie 547 miejsc (aktualnie obsadzonych jest 470). Przedstawiciele izby niższej wybierani są bezpośrednio na pięcioletnią kadencję. Ostatnie wybory parlamentarne odbyły się w czerwcu 2021 r., a kierowana przez Ahmeda Abiyę **Partia Postępu (Prosperity Party – PP)** zdobyła w ich wyniku 454 miejsca. Wybory nie zostały przeprowadzone w regionie Tigray z powodu trwających tam wówczas walk, oraz w kilku innych miejscach, uznanych za zbyt niebezpieczne. Następne wybory parlamentarne są zaplanowane na czerwiec 2026 r. ^{[9][10]}

SYSTEM PRAWNY

Etiopia posiada mieszany system prawa cywilnego i prawa zwyczajowego. ^[11]

KARA ŚMIERCI

W Etiopii jest stosowana kara śmierci za przestępstwa pospolite. W 2022 r. nie wykonano jednak żadnej egzekucji, skazano natomiast dwie osoby na karę śmierci. ^[12]

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA

CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI BEZPIECZEŃSTWA

Środowisko międzynarodowe. Wojsko Etiopii bierze udział w misji stabilizacyjnej w Somalii, jako część wojsk pokojowych Unii Afrykańskiej – ATMIS (AU Transition

⁶ CIA, The World Factbook, Ethiopia, 13.12.2023, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ethiopia/>

⁷ BBC, Country Profile, Ethiopia, 26.04.2023, <https://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13349398>

⁸ CIA, The World Factbook, Ethiopia, 13.12.2023, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ethiopia/>

⁹ BBC, Ethiopia election: Abiy Ahmed wins with huge majority, 11.07.2021, <https://www.bbc.com/news/world-africa-57791868>

¹⁰ CIA, The World Factbook, Ethiopia, 13.12.2023, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ethiopia/>

¹¹ Pritzker Legal Research Center, Ethiopia Legal System, <https://library.law.northwestern.edu/cihrethiopia/nationallaw>

¹² Amnesty International, Death Sentences and Executions – 2022, 16.05.2023, <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/6548/2023/en/>

Mission in Somalia)^[13] oraz w Sudanie Południowym w ramach misji UNMISS (United Nations Mission in the Republic of South Sudan). Aktualnie na terenie Etiopii nie stacjonują obce wojska i nie toczy się konflikt o charakterze międzynarodowym.^[14]

Sytuacja wewnętrzna. Etiopia regularnie staje w obliczu wewnętrznych konfliktów oraz tendencji separatystycznych. Na jesieni 2020 r. rozpoczął się krwawy konflikt wewnętrzny na północy kraju, który objął zasięgiem regiony: Tigray, Amhara, Afar, a następnie Oromo.^[15]

Wraz z podpisaniem porozumienia pokojowego z Tigrajczykami w listopadzie 2022 r., rząd nakazał rozbrojenie wszystkich bojówek etnicznych, także w innych regionach. Doprowadziło to do gwałtownych starć w niektórych regionach. Obecnie do największych napięć dochodzi na pograniczu regionów **Oromia i Amhara**, gdzie działają etniczne partyzantki i toczy się operacja wojskowa przeciw nim.^[16]

Region Tigray. Napięcia pomiędzy rządem a władzami organizacji Tigray People's Liberation Front (TPLF), zaczęły narastać na jesieni 2020 r., gdy władze regionu Tigray zdecydowały się przeprowadzić regionalne referendum w sprawie wyłączenia tego regionu spod władzy federalnej. W reakcji, w dniu 3 listopada 2020 r. parlament federalny uznał TPLF za organizację terrorystyczną.^{[17][18]} W dniu 4 listopada 2020 r. premier Ahmed Abiy poinformował o rozpoczęciu interwencji militarnej, jako odpowiedzi rządu na zajęcie bazy wojskowej przez zbrojne ramię TPLF o nazwie Tigray Defense Forces (TDF).^{[19][20][21][22]} Po dwóch latach krwawych starć, 2 listopada 2022 r. rząd Etiopii i TPLF podpisały porozumienie o „trwałym przerwaniu działań zbrojnych” oraz o „skoordynowanym rozbrojeniu i demobilizacji sił TPLF”, którego bojownicy mieli być włączeni do armii federalnej. Strony konfliktu zobowiązały się też do „przywrócenia prawa i porządku, nieskrępowanego dostępu do pomocy humanitarnej i ochrony ludności cywilnej”.^[23] Z procesu pokojowego zostali wykluczeni jednak Amharowie oraz Erytrea – obie siły wspierały wojska rządowe w wojnie domowej i poczuły się zlekceważone przez rząd federalny.^[24]

W 2023 r. rozpoczął się proces rozbrajania bojówek TPLF i przejmowania broni przez armię etiopską.^[25] TPLF zdało ciężką broń, ale przypuszcza się, że posiada nadal broń

¹³ CIA, The World Factbook, Ethiopia, 13.12.2023, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ethiopia/>

¹⁴ CIA, The World Factbook, Ethiopia, 13.12.2023, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ethiopia/>

¹⁵ UK FCO, Foreign Travel Advice, Ethiopia, 14.12.2023, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/ethiopia>

¹⁶ CIA, The World Factbook, Ethiopia, 13.12.2023, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ethiopia/>

¹⁷ Al-Jazeera, Ethiopia on the edge as conflict breaks out in Tigray, 06.11.2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/11/6/ethiopia-on-the-edge-as-conflict-breaks-out-in-tigray>

¹⁸ BBC News, Tigray crisis: Ethiopia orders military response after army base seized, 04.11.2020, <https://www.bbc.com/news/world-africa-54805088>

¹⁹ Reuters, Ethiopia sends army into Tigray region, heavy fighting reported, 04.11.2020, <https://www.reuters.com/article/us-ethiopia-conflict-idUSKBN27K0ZS>

²⁰ Defence24, Etiopia: wojskowa odpowiedź w bogatym regionie kraju, 04.11.2020, <https://www.defence24.pl/etiopia-wojskowa-odpowiedz-w-bogatym-regionie-kraju-komentarz>

²¹ Al-Jazeera, Ethiopia declares state of emergency in opposition-ruled Tigray, 04.11.2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/11/4/ethiopia-declares-state-of-emergency-in-opposition-tigray-region>

²² Portal internetowy apnews.com, Ethiopian PM announces airstrikes in country's Tigray region, 06.11.2020, <https://apnews.com/article/abiy-ahmed-ethiopia-airstrikes-tigray-7a392abc35ea28ecc6566dece1264733>

²³ Defence 24, Uzgodniono rozejm w wojnie domowej, 02.11.2022, <https://defence24.pl/geopolityka/etiopia-uzgodniono-rozejm-w-wojnie-domowej>

²⁴ ICG, Ethiopia's Ominous New War in Amhara, 16.11.2023, https://www.ecoi.net/en/file/local/2100864/b194-ethiopia-new-war-amhara_0.pdf

²⁵ ACLED, published by ReliefWeb: EPO Weekly: 15-21.04.2023, 26.04.2023, <https://reliefweb.int/attachments/383d8110-9512-44e1-97bc-b4e4c0ae9150/EPO%20Weekly%2015-21%20April%202023%20-%20Ethiopia%20Peace%20observatory.pdf>

lekką. Ponadto TPLF stoi na stanowisku, że porozumienie nie zostało jeszcze wypełnione, dopóki uchodźcy tigrajscy nie wrócili do domów. Nierozwiązany pozostaje bowiem spór terytorialny między regionami Tigray i Amhara, skąd w czasie konfliktu wypędzono niemal milion osób. W czasie wojny w regionie Tigray, tereny te przejęła administracja regionu Amhara, argumentując że są to historyczne ziemie Amharów, przejęte przez Tigrajczyków w latach 90-tych XX wieku, kiedy oddziały TPLF odgrywały dominującą rolę, jeśli chodzi o kwestie związane z bezpieczeństwem. W ostatnim czasie rząd ogłosił stanowisko, że uchodźcy powinni powrócić na te tereny, a o ich przynależności do konkretnego regionu rozstrzygnie referendum. ^[26]

Oromia. Konflikt etniczny w stanie Oromia narastał od lat, a jego tłem są spory o ziemię i udział we władzach. W latach 90-tych XX w. rząd Etiopii starał się tłumić wybuchy niezadowolenia Oromo, osadzając opozycję polityczną i zbrojną w więzieniach. W latach 2015-2016 konflikt przybrał postać protestów, które wybuchły w Oromii na wielką skalę i które doprowadziły do paraliżu państwa. W celu załagodzenia sytuacji w Oromii, na stanowisko premiera został powołany młody polityk, pochodzący z mieszanego małżeństwa, którego ojciec był Oromo – Ahmed Abiy [przyj. WIKP]. Abiy zamierzał prowadzić politykę pojednania i w pierwszym roku urzędowania zwolnił z więzienia wszystkich oromskich opozycjonistów. Jednak oni obrócili się wkrótce przeciw niemu. ^[27]

Na fali konfliktu w Tigraju, bojówki Oromo Liberation Army (OLA) wznowiły działania i ogłosiły, że we współpracy z TPLF dążą do obalenia etiopskiego rządu siłą. OLA zostało uznane przez władze za organizację terrorystyczną. W 2022 r. konflikt w Oromii nasilił się i nabrał cech konfliktu zbrojnego. Doszło do krwawych starć OLA z wojskiem i policją. W odwecie bojówki Amharów (Fano) zaczęły atakować ludność Oromo, a OLA i jej różne oddziały zaatakowały amharskie wioski. Pod koniec kwietnia 2023 r. OLA zgodziła się przystąpić do rozmów pokojowych, które odbyły się w Tanzanii. W proces mediacyjny zaangażowały się liczne kraje i organizacje międzynarodowe.^{[28][29][30]} Rozmowy są kontynuowane, ale jak na razie nie doprowadziły do zawarcia porozumienia. ^[31]

Amhara. Tymczasem przez region Amhara w 2023 r. przetoczyła się fala demonstracji po tym, jak rząd próbował rozbroić amharskie bojówki **Fano**. Są to oddziały samoobrony, formowane lokalnie w celu obrony przed atakami ze strony innych grup etnicznych. Nie mają one sformalizowanej struktury, ani jednolitego dowództwa.^[32] Demonstranci blokowali drogi i palili opony. Amharowie wyrażali

²⁶ BBC News, Ethiopia plans vote to solve Tigray-Amhara territory dispute, 07.11.2023, https://www.bbc.com/news/world-africa-67330187?at_medium=RSS&at_campaign=KARANGA

²⁷ HRW, Ethiopia: Civilians in Western Oromia Left Unprotected, 31.08.2022, <https://www.hrw.org/news/2022/08/31/ethiopia-civilians-western-romia-left-unprotected>

²⁸ Al-Jazeera, Ethiopia armed group says it has alliance with Tigray forces, 11.08.2021, <https://www.aljazeera.com/news/2021/8/11/ethiopia-armed-group-says-it-has-alliance-with-tigray-forces>

²⁹ Borkena, OLF Shane "does not have central command" to make negotiation possible, says gov't, 28.11.2022, <https://borkena.com/2022/11/28/olf-shane-ethiopian-government-negotiation/>

³⁰ Ethiopia Insight, Is peace finally coming to Ethiopia's Oromia region?, 30.04.2023, <https://www.ethiopia-insight.com/2023/04/30/is-peace-finally-coming-to-ethiopias-romia-region/>

³¹ Reliefweb, EPO November 2023 Monthly: An evolving conflict environment in Oromia, 12.2023, <https://reliefweb.int/report/ethiopia/epo-november-2023-monthly-evolving-conflict-environment-romia>

³² BBC, Why Ethiopia's Amhara militiamen are battling the army, 16.08.2023, https://www.bbc.com/news/world-africa-66496137?at_medium=RSS&at_campaign=KARANGA

obawy, że pozbawienie ich ochrony ze strony ww. bojówek sprawi, że będą bezbronni w razie ataków innych grup etnicznych z innych prowincji. ^[33]

Do gwałtownego zaostrzenia się sytuacji doszło w sierpniu 2023 r. Bojówki Fano zaczęły wówczas wypierać siły bezpieczeństwa z ich posterunków w Bahir Dar i Gondar, a także na krótko opanowały lotnisko w Lalibeli. Zaczęły także rabować broń z posterunków policyjnych i wojskowych.^[34] Rząd wprowadził w prowincji stan wyjątkowy i rozpoczął operację zbrojną z użyciem bombardowań i ostrzału z powietrza w celu zlikwidowania oddziałów Fano.^[35] Siły rządowe wypchnęły rebeliantów z rejonów miejskich, lecz nadal mogą oni obecnie działać na prowincji, gdzie cieszą się znaczącym poparciem. ^[36]

Stolica Addis Abeba pozostaje jednym z najbezpieczniejszych podmiotów kraju, gdzie nie obserwuje się działań zbrojnych. ^[37]

W okresie od 1 stycznia 2023 r. do 8 grudnia 2023 r. najwięcej ofiar działań zbrojnych zanotowano w stanie Amhara (1559 żołnierzy, bojowników i cywili), Oromia (1517 żołnierzy, bojowników i cywili), podczas gdy sytuacja w Tigray uległa znacznemu uspokojeniu. ^[38]

USTAWODAWSTWO SPECJALNE

Okresowo w niektórych regionach wprowadzana jest godzina policyjna. Ostatnio została ogłoszona w sierpniu 2023 r. w regionie Amhara, po wybuchu gwałtownych walk pomiędzy amharskimi milicjami (Fano) i wojskami rządowymi, tj. Etiopskimi Narodowymi Siłami Obrony (Ethiopian National Defence Force – ENDF). ^{[39][40]}

Rząd Etiopii ogłaszał także nocną godzinę policyjną w miastach Bahir Dar, Debre Markos, Debre Birhan, Lalibela, Gondar i Shewa Robit, do 23 sierpnia 2023 r. W tych miastach obowiązuje również w dalszym ciągu zakaz transportu 3-kołowego i motocyklowego. ^[41]

WPŁYW KONFLIKTU NA SYTUACJĘ LUDNOŚCI CYWILNEJ

Wg danych ACLED, w 2022 r. na skutek aktów przemocy zginęło w Etiopii ponad 3000 cywilów, z czego 2/3 w regionie Oromia. Natomiast w okresie od stycznia 2023 r. do 8 grudnia 2023 r. odnotowano śmierć 1143 cywilów, z czego zdecydowana

³³ BBC, Ethiopia's Amhara region hit by protests over move to dissolve regional forces, 10.04.2023, https://www.bbc.com/news/world-africa-65194146?at_medium=RSS&at_campaign=KARANGA

³⁴ BBC, Why Ethiopia's Amhara militiamen are battling the army, 16.08.2023, https://www.bbc.com/news/world-africa-66496137?at_medium=RSS&at_campaign=KARANGA

³⁵ BBC, Ethiopia Amhara: Air strike kills at least 26 in Finote Selam, 14.08.2023, https://www.bbc.com/news/world-africa-66502937?at_medium=RSS&at_campaign=KARANGA

³⁶ ICG, Ethiopia's Ominous New War in Amhara, 16.11.2023, https://www.ecoi.net/en/file/local/2100864/b194-ethiopia-new-war-amhara_0.pdf

³⁷ ACLED, Ethiopia 01.01.2023 - 08.12.2023, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

³⁸ ACLED, Ethiopia 01.01.2023 - 08.12.2023, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

³⁹ BBC, Ethiopia's Amhara region hit by protests over move to dissolve regional forces, 10.04.2023, https://www.bbc.com/news/world-africa-65194146?at_medium=RSS&at_campaign=KARANGA

⁴⁰ UK FCO, Foreign Travel Advice, Ethiopia, 14.12.2023, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/ethiopia>

⁴¹ UK FCO, Foreign Travel Advice, Ethiopia, 14.12.2023, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/ethiopia>

większość w stanach Amhara i Oromia. Ataki niejednokrotnie miały celowy charakter i były spowodowane chęcią odwetu lub zastraszania miejscowej ludności. Sprawcami ataków na ludność cywilną były oddziały etiopskiego wojska, a także bojówki etniczne: OLA, Fano i inne. Niektóre z ataków miały masowy charakter, kiedy atakowane i mordowane były całe wioski. Apogeum ataków nastąpiło w połowie 2022 r. W 2023 r. skala przemocy zmalała, chociaż nadal utrzymuje się napięta sytuacja w regionie Oromia i Amhara. ^[42]

RODZAJE ZAGROŻEŃ DLA CYWILÓW ZWIĄZANE Z KONFLIKTEM

OFIARY DZIAŁAŃ WOJENNYCH

W drugiej połowie 2023 r. siły etiopskie przeprowadziły serię nalotów i bombardowań w prowincji Amhara na pozycje bojowników Fano. Zanotowano także liczne ofiary wśród cywilów. W wyniku serii ostrzałów z powietrza, a także ostrzału artyleryjskiego, w 2023 r. zginęło co najmniej 175 cywilów. Przykładowo 13 sierpnia 2023 r. w wyniku nalotu zginęło co najmniej 25 osób, a według niektórych źródeł nawet 70 – w miasteczku Finote Salam. Były to osoby zbierające się na wiec poparcia dla bojówek Fano. Na początku grudnia 2023 r. atak drona spowodował śmierć 30 osób w miejscowości Key Washa. Odbывał się tamtędy transport żywności dla bojówek Fano. ^[43]

OFIARY DZIAŁAŃ PARTYZANCKICH

Nielegalne oddziały zbrojne, etniczne bojówki Oromo (OLF/OLA), Afarów, Amharów (Fano), Agawów, Somalijczyków i innych grup etnicznych, w ciągu ostatniego roku często dopuszczały się aktów przemocy wobec ludności cywilnej z innych grup etnicznych, dokonując masakr i rzezi. ^[44]

18 czerwca 2022 r. oddziały OLA (OLF Shane) ostrzelały wioskę Tole Kebele w strefie West Wollega, zabijając co najmniej 338 osób narodowości amharskiej. Organizacja nie przyznała się do winy. Do podobnej sytuacji doszło 4 lipca 2022 r. w miejscowości Lemlem Kebele w strefie Kellem (Oromia). Zginęło tam co najmniej 150 osób narodowości amharskiej. Do podobnych zająć doszło także w regionie Benshangul/Gumuz, gdzie partyzanci, prawdopodobnie z OLA, zabili ponad 100 Amharów w ataku na miejscowość Sene. 24 listopada 2023 r. regionalny rząd oskarżył OLA o ataki na Amharów w strefie Arsi w Oromii. ^[45]

Na jesieni 2022 r. bojówki Fano wielokrotnie atakowały wioski Oromo w regionach Oromia i Amhara, powodując masowe ofiary. W kilku osobnych atakach przeprowadzonych 31 sierpnia 2022 r. w strefach Amru i Bure w regionie Amhara, zginęło ponad 60 osób, a ponad 70 zostało rannych. Fano atakowały także cywilów innych narodowości. ^[46]

⁴² ACLED, Ethiopia 01.01.2023 - 08.12.2023, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁴³ ACLED, Ethiopia 01.01.2023 - 08.12.2023, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁴⁴ ACLED, Ethiopia 01.01.2023 - 08.12.2023, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁴⁵ ACLED, Ethiopia 01.01.2023 - 08.12.2023, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁴⁶ ACLED, Ethiopia 01.01.2023 - 08.12.2023, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

Starciom zbrojnym i napaściom towarzyszą akty wandalizmu: niszczenie domów, sklepów, szkół, innego rodzaju obiektów cywilnych. Kradzież bydła jest masową i powszechnie stosowaną praktyką. ^[47]

OFIARY DZIAŁAŃ ODWETOWYCH

Wojsko i inne siły porządkowe również podejmowały działania, których ofiarami byli cywile. Często za ataki odpowiedzialne były przede wszystkim lokalne siły specjalne. W 2022 r. w wyniku działań odwetowych sił bezpieczeństwa zginęły 494 osoby, przeważająca większość w regionie Oromia, natomiast w 2023 r. zanotowano 400 ofiar cywilnych tego typu działań: połowa miała miejsce w Oromii, a połowa w Amhara. ^[48]

28 listopada 2022 r. regionalne siły specjalne regionu Oromia zabiły 104 etnicznych Amharów, chroniących się w budynku szkoły podstawowej w Kiremu, East Wellega, Oromia, po wybuchu starć w tym regionie. ^[49]

11 września 2023 r. żołnierze zastrzelili 19 młodych ludzi, podejrzewanych o współpracę z Fano, w odwecie za atak na konwój wojskowy poprzedniego dnia. ^[50]

11 listopada 2023 r. wojsko zabiło 22 osoby w Zigem woreda, region Amhara. ^[51]

SYTUACJA HUMANITARNA W STREFACH KONFLIKTU

Tigraj. W związku z zawarciem zawieszenia broni przez armię etiopską oraz władze regionu Tigraj, sytuacja bezpieczeństwa w ww. regionie uległa poprawie, jednak sytuacja humanitarna nadal pozostaje ciężka. Zniesiono blokady i pomoc żywnościowa zaczęła docierać do ludności ww. regionu, jednak w ilościach niewystarczających w porównaniu do potrzeb. Prawie 2 mln osób nadal są wewnątrznie przesiedlone w regionie Tigraj, ponad 2,3 mln dzieci nie chodzi do szkół, a 22,5 tys. nauczycieli nie pobiera pensji od 2020 r. Przywracana jest powoli elektryczność, komunikacja i transport, ale nadal dużym problemem jest niedożywienie, które dotyka niemal całą populację regionu. 80% zwierząt domowych zostało zabitych lub ukradzionych, większość pól uprawnych została zniszczona, ośrodki przemysłu zdemolowane i okradzione. Nie działają sklepy. Brakuje lekarzy i sprzętu medycznego. Problemem na terenach ogarniętych konfliktem są miny i niewybuchy, będące zagrożeniem zwłaszcza dla dzieci. ^[52]

Oromia i Amhara. W strefie działań etnicznych bojówek zniszczeniu ulegają prywatne i publiczne budynki: domy, szkoły, szpitale i infrastruktura. Pomoc humanitarna dociera do wewnątrznie przemieszczonych osób rzadko. ^[53] W regionie Amhara dostęp do służby zdrowia jest ograniczony. Ze względów bezpieczeństwa organizacje humanitarne ograniczyły obecność w regionie Amhara, większość z nich

⁴⁷ ACLED, Ethiopia 01.01.2023 - 08.12.2023, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁴⁸ ACLED, Ethiopia 01.01.2023 - 08.12.2023, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁴⁹ ACLED, Ethiopia 01.01.2023 - 08.12.2023, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁵⁰ ACLED, Ethiopia 01.01.2023 - 08.12.2023, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁵¹ ACLED, Ethiopia 01.01.2023 - 08.12.2023, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁵² The New Humanitarian, Tigray's long road to recovery, 20.04.2023, <https://www.thenewhumanitarian.org/news-feature/2023/04/20/tigrays-long-road-recovery>

⁵³ Addis Standard, IDPs in Western Oromia suffer from lack of aid, forced returns amid volatile security, 01.11.2023, <https://addisstandard.com/in-depth-idps-in-western-romia-suffer-from-lack-of-aid-forced-returns-amid-volatile-security/>

została ewakuowana, co dodatkowo pogorszyło sytuację osób pozostających w strefie konfliktu, w tym uchodźców. ^[54]

PRZEMOC WOBEC LUDNOŚCI CYWILNEJ NIEZWIĄZANA Z KONFLIKTEM

TERRORYZM

W związku z udziałem Etiopii w interwencjach zbrojnych w Somalii, istnieje ryzyko ataku terrorystycznego, zorganizowanego przez somalijską organizację Al-Shabab. Organizacja podejmuje czasem próby ataków na terenie Etiopii, jednak nie mają one dużej skali. ^[55]

POZAPRAWNE EGZEKUCJE, UPROWADZENIA

Informacje o pozaprawnych egzekucjach i uprowadzeniach pojawiają się głównie w kontekście konfliktu. Niemniej jednak odnotowano także zaginięcia osób, które krytykują rząd, w tym politycznych komentatorów, byłych wojskowych, dziennikarzy śledczych, komentatorów w mediach społecznościowych. ^[56]

PRZEMOC STOSOWANA W TRAKCIE DEMONSTRACJI I PROTESTÓW

Protesty odbywają się w Etiopii bardzo często, praktycznie we wszystkich regionach kraju. Większość z nich ma charakter pokojowy, jednak zdarzają się również przypadki użycia w ich trakcie przemocy, w tym także skutkujące ofiarami śmiertelnymi. W okresie od 1 stycznia do 8 grudnia 2023 r. na terenie Etiopii w różnego rodzaju protestach i wiecach śmierć poniosło ogółem 28 osób. ^[57]

W kwietniu 2023 r. w regionie Amhara miały miejsce gwałtowne protesty i starcia z siłami bezpieczeństwa, w wyniku których zginęła nieznana liczba osób, w tym 2 pracowników organizacji pozarządowych. ^[58]

PRZESTĘPCZOŚĆ ZORGANIZOWANA

Przestępczość zorganizowana nie stanowi dużego problemu w Etiopii. Rozpowszechniony jest natomiast handel ludźmi i zjawisko pracy przymusowej. Addis Abeba jest uważana za relatywnie bezpieczne miasto w porównaniu z innymi miastami afrykańskimi. ^[59]

⁵⁴ IFRC, DREF Operational Update, Ethiopia_Civil unrest, 09.2023, <https://reliefweb.int/report/ethiopia/ethiopia-civil-unrest-dref-operational-update-mdret031>

⁵⁵ US Department of State, Country Report on Terrorism 2022 - Chapter 1 - Ethiopia, 30.11.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2101557.html>

⁵⁶ US Department of State, 2022 Country Report on Human Rights Practices: Ethiopia, 20.03.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2089134.html>

⁵⁷ ACLED, Ethiopia 01.01.2023 - 08.12.2023, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁵⁸ UK FCO, Foreign Travel Advice, Ethiopia, 14.12.2023, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/ethiopia>

⁵⁹ Global Organized Crime Index, Ethiopia, <https://ocindex.net/country/ethiopia>

PRAWNE I PRAKTYCZNE ASPEKTY DOTYCZĄCE ZMIANY MIEJSCA POBYTU

PRZEPISY REGULUJĄCE SWOBODĘ PRZEMIESZCZANIA SIĘ

Konstytucja i ustawodawstwo zapewniają wolność przemieszczania się w obrębie kraju oraz prawo wyboru miejsca zamieszkania. Niemniej jednak w niektórych sytuacjach ww. prawa i wolności są ograniczane. ^[60]

MIGRACJE WEWNĘTRZNE

Etiopia ma jeden z najniższych (23,2%) wskaźników urbanizacji w Afryce. Niemniej jednak ludność Etiopii także migruje dobrowolnie z terenów wiejskich na tereny miejskie. Najwięcej z ww. osób osiedla się w stolicy kraju – Addis Abebie. Skład etniczny ludności stolicy nie odzwierciedla jednak zróżnicowania etnicznego całego kraju – niemal połowa mieszkańców stolicy to Amharowie, druga połowa składa się z przedstawicieli grup: Oromo, Gurage, Tigray i innych. ^{[61][62]}

Warunki życia w Addis Abebie należą do trudnych – 80% ludności miasta żyje w slumsach, mimo że władze przeprowadzają regularnie akcje niszczenia nieformalnych siedlisk. Brakuje w nich systemu odbioru śmieci, kanalizacji i bieżącej wody. Władze jednak prowadzą specjalne programy budownictwa socjalnego, budując nowe bloki i osiedla dla kilkuset tysięcy osób, które są rozdzielane na zasadzie loterii. ^[63]

Federalny podział funduszy według pochodzenia etnicznego oraz różnice językowe sprawiają, że ludność ma ograniczoną możliwość przesiedlania się pomiędzy regionami. Relatywnie łatwiej jest się przemieszczać Amharom i Tigrajczykom, gdyż są oni obecni w różnych częściach kraju, a dodatkowo -w przypadku Amharów-amharski jest językiem urzędowym w całym kraju. Podział funduszy federalnych pomiędzy regionami nie sprzyja mieszaninowi się poszczególnych grup, konserwując etniczny skład poszczególnych prowincji. Szczególnie trudno osiedlić się innym grupom w regionach: Afar i Somali. ^[64]

WEWNĘTRZNI UCHODźCY

We wrześniu 2023 r. w Etiopii zarejestrowanych było około 3,5 mln uchodźców, z których większość została przesiedlona w wyniku konfliktów, natomiast pozostała część z powodu klęsk naturalnych. Około 2,5 mln ludzi zdołało wrócić do miejsc swojego poprzedniego zamieszkania, w tym także do regionu Tigray. W regionie

⁶⁰ US Department of State, 2022 Country Report on Human Rights Practices: Ethiopia, 20.03.2023,

<https://www.ecoi.net/en/document/2089134.html>

⁶¹ CIA, The World Factbook, Ethiopia, 13.12.2023, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ethiopia/>

⁶² World Population Review, Addis Ababa Population 2018, <http://worldpopulationreview.com/world-cities/addis-ababa-population/>

⁶³ Guardian, Addis has run out of space: Ethiopia's radical redesign 04.12.2017, <https://www.theguardian.com/cities/2017/dec/04/addis-ababa-ethiopia-redesign-housing-project>

⁶⁴ DFAT, Ethiopia, 11.2018, <https://dfat.gov.au/about-us/publications/Documents/country-information-report-ethiopia.pdf>

Amhara i Oromia zanotowano również masowe wewnętrzne przesiedlenia. Szczególnie dotknęło to prowincji Oromia, gdzie zarejestrowano ponad 1 mln wewnętrznych uchodźców, a skala powrotów jak do tej pory jest niewielka.^[65] Wiele osób w obu ww. prowincjach mieszka w tymczasowych miejscach zakwaterowania. Władze planują zamknąć ww. obiekty i naciskają na ich mieszkańców, by wrócili do swoich domów. Ci jednak w zdecydowanej większości odmawiają, obawiając się ponownych ataków we wcześniejszych miejscach zamieszkania.^[66]

W regionie Tigray nadal przebywa niemal 1 mln uchodźców. Ludność wypędzona z terenów wiejskich schroniła się głównie w miastach. Podjęto działania mające na celu dobrowolną repatriację części wysiedlonych rodzin. Według danych UNHCR, w regionie Tigray do rejonów swojego poprzedniego zamieszkania wróciło już ponad 1,5 mln osób.^[67]

Niekiedy powroty powodują ponowne konflikty. W regionie Afar 400 tys. osób powróciło do swoich domów, jednak konflikty między społecznościami Afar i Issa spowodowały wtórne wysiedlenia ponad 100 tys. osób.^[68]

UCHODźCY W KRAJACH SĄSIEDNICH

Według danych UNHCR, poza granicami Etiopii znajduje się ok. 150 tys. zarejestrowanych uchodźców z Etiopii, m.in. w Sudanie, Somalii i Kenii.^[69]

PODSUMOWANIE

Etiopia jest państwem federacyjnym, gdzie poszczególne grupy etniczne administrują własnymi regionami, w których stanowią większość. Podobnie jak wiele innych krajów afrykańskich, Etiopia jest demokracją wielopartyjną o charakterze czysto fasadowym. Opozycja polityczna w praktyce pozostaje bez wpływu na politykę rządu i bez realnej możliwości dojścia do władzy.

Etiopia, od momentu zakończenia konfliktu z sąsiednią Erytreą, nie prowadzi żadnej wojny z innym krajem, ale pozostaje narażona na liczne zbrojne konflikty wewnętrzne, działalność nielegalnych organizacji zbrojnych oraz odśrodkowe ruchy secesjonistyczne. Konflikty o władzę i ziemię mają niekiedy bardzo brutalny przebieg, a bojówki, powiązane najczęściej z poszczególnymi grupami etnicznymi dokonują masowych zbrodni na cywilach i powodują czystki etniczne.

⁶⁵ UN High Commissioner for Refugees, Regional Bureau for East, Horn of Africa, and the Great Lakes; Refugees, asylum-seekers, refugee returnees and IDPs as of 31 March 2023, 03.05.2023, https://www.ecoi.net/en/file/local/2091613/RB_EHAGL_Regional+Situations+Dashboard_20230331.pdf

⁶⁶ Addis Standard, IDPs in Western Oromia suffer from lack of aid, forced returns amid volatile security, 01.11.2023, <https://addisstandard.com/in-depth-idps-in-western-oromia-suffer-from-lack-of-aid-forced-returns-amid-volatile-security/>

⁶⁷ UN High Commissioner for Refugees, Regional Bureau for East, Horn of Africa, and the Great Lakes; Refugees, asylum-seekers, refugee returnees and IDPs as of 31 March 2023, 03.05.2023, https://www.ecoi.net/en/file/local/2091613/RB_EHAGL_Regional+Situations+Dashboard_20230331.pdf

⁶⁸ UN High Commissioner for Refugees, Ethiopia; Assisted Return in Northern Regions; January - April 2023, 09.05.2023, https://www.ecoi.net/en/file/local/2091965/ETHIOPIA_ASSISTED+RETURN+IN+NORTHERN+REGIONS_202304_A4P.pdf

⁶⁹ UN High Commissioner for Refugees, Regional Bureau for East, Horn of Africa, and the Great Lakes; Refugees and asylum-seekers by country of asylum as of 31 March 2023, 03.05.2023, https://www.ecoi.net/en/file/local/2091611/RB_EHAGL_RefAs_20230331.pdf

Mimo znacznego uspokojenia sytuacji w 2023 r., konflikty etniczne ogarniają nowe regiony. Obecnie najgorsza sytuacja bezpieczeństwa panuje w regionach Oromia i Amhara, gdzie często dochodzi do ataków na tle etnicznym i niszczenia całych wiosek przez wzajemnie zwalczające się bojówki. W stanie Amhara dodatkowo wojsko prowadzi operację zbrojną w celu rozbrojenia amharskich bojówek Fano. Ataki na cywilów mają charakter punktowy i rozproszony, ale zdarza się, że prowadzą do masowych zbrodni.

W stolicy kraju, Addis Abebie sytuacja bezpieczeństwa jest stabilna.

Ataki na wioski powodują nadal wewnętrzne przesiedlenia, chociaż znaczna liczba uchodźców także powraca do swoich domów. W niektórych przypadkach są oni nakłaniani do powrotu, mimo że obawiają się kolejnych ataków. W najgorszej sytuacji są osoby, które zostały wypędzone z ziem obecnie przejętych przez inne grupy etniczne.

ZASTRZEŻENIE

Niniejsze opracowanie tematyczne zostało przygotowane przez Wydział Informacji o Krajach Pochodzenia Urzędu do Spraw Cudzoziemców na potrzeby prowadzenia postępowań w sprawach o udzielenie ochrony międzynarodowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Opracowanie na temat sytuacji bezpieczeństwa może być pomocne w szczególności w sprawach rozpatrywanych w oparciu o [art. 15 pkt. 3](#) oraz [art. 18 pkt. 1. Ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP z dn. 13 czerwca 2003 z późn. zmianami](#).

Treść opracowania nie przesądza jednak o wyniku decyzji w indywidualnym postępowaniu administracyjnym, gdyż zawsze brana jest pod uwagę całość zgromadzonego materiału dowodowego i indywidualny charakter sprawy.

Informacje zamieszczone w niniejszym opracowaniu pochodzą w większości z publicznie dostępnych źródeł. Zostały one zebrane i opracowane przy zachowaniu zasady neutralności i obiektywizmu, a także z dołożeniem najwyższej staranności – tak, by odzwierciedlały aktualny w chwili publikacji opracowania stan wiedzy na prezentowany temat, a także pochodziły z różnych źródeł.

Terminologia użyta w niniejszym opracowaniu nie jest terminologią prawniczą. Określenia takie jak „prześladowanie”, „dyskryminacja”, „konflikt” itp. używane mogą być, za materiałami źródłowymi, w znaczeniu potocznym i nie są tożsame z definicjami podanymi w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Niniejsze opracowanie zawiera wyłącznie informacje, poglądy i opinie prezentowane przez autorów materiałów źródłowych. Oświadczenia i oceny zawarte w niniejszym opracowaniu nie są i nie mogą być uważane za oświadczenia i oceny własne Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Niniejsze opracowanie nie jest także i nie może być uważane za jakąkolwiek deklarację polityczną polskich władz.

Urząd do Spraw Cudzoziemców nie ponosi odpowiedzialności prawnej za publikowane w opracowaniu treści ani nie jest zobowiązany do publikacji jego aktualizacji, a także nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania udostępnionych informacji.

Informujemy, że autorskie prawa majątkowe do niniejszego opracowania, w tym prawo do jego rozpowszechniania i publicznego udostępniania w Internecie, przysługują wyłącznie Urzędowi do Spraw Cudzoziemców (adres: ul. Koszykowa 16, 00-564 Warszawa; NIP: 5262548316; REGON: 017315012).

Projekt graficzny: Studio Inemadi, przygotowany w ramach projektu nr 2/1-2015/BK-FAMI „Zwiększenie zdolności pracowników DPU UDSC do zbierania, gromadzenia, analizy i rozpowszechniania informacji o krajach pochodzenia, 2017-2022”, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w zakresie Programu Krajowego Funduszu Azylu, Migracji i Integracji – „Bezpieczna przystań”.

BIBLIOGRAFIA:

1. ACLED, Ethiopia 01.01.2023 - 08.12.2023, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>
2. ACLED, published by ReliefWeb: EPO Weekly: 15-21.04.2023, 26.04.2023, https://reliefweb.int/attachments/383d8110-9512-44e1-97bc-b4e4c0ae9150/EPO%20Weekly_%2015-21%20April%202023%20-%20Ethiopia%20Peace%20Observatory.pdf
3. Addis Standard, IDPs in Western Oromia suffer from lack of aid, forced returns amid volatile security, 01.11.2023, <https://addisstandard.com/in-depth-idps-in-western-oromia-suffer-from-lack-of-aid-forced-returns-amid-volatile-security/>
4. Al-Jazeera, Ethiopia armed group says it has alliance with Tigray forces, 11.08.2021, <https://www.aljazeera.com/news/2021/8/11/ethiopia-armed-group-says-it-has-alliance-with-tigray-forces>
5. Al-Jazeera, Ethiopia declares state of emergency in opposition-ruled Tigray, 04.11.2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/11/4/ethiopia-declares-state-of-emergency-in-opposition-tigray-region>
6. Al-Jazeera, Ethiopia on the edge as conflict breaks out in Tigray, 06.11.2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/11/6/ethiopia-on-the-edge-as-conflict-breaks-out-in-tigray>
7. Amnesty International, Death Sentences and Executions – 2022, 16.05.2023, <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/6548/2023/en/>
8. BBC News, Ethiopia plans vote to solve Tigray-Amhara territory dispute, 07.11.2023, https://www.bbc.com/news/world-africa-67330187?at_medium=RSS&at_campaign=KARANGA
9. BBC News, Tigray crisis: Ethiopia orders military response after army base seized, 04.11.2020, <https://www.bbc.com/news/world-africa-54805088>
10. BBC, Country Profile, Ethiopia, 26.04.2023, <https://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13349398>
11. BBC, Ethiopia Amhara: Air strike kills at least 26 in Finote Selam, 14.08.2023, https://www.bbc.com/news/world-africa-66502937?at_medium=RSS&at_campaign=KARANGA
12. BBC, Ethiopia election: Abiy Ahmed wins with huge majority, 11.07.2021, <https://www.bbc.com/news/world-africa-57791868>
13. BBC, Ethiopia's Amhara region hit by protests over move to dissolve regional forces, 10.04.2023, https://www.bbc.com/news/world-africa-65194146?at_medium=RSS&at_campaign=KARANGA
14. BBC, Why Ethiopia's Amhara militiamen are battling the army, 16.08.2023, https://www.bbc.com/news/world-africa-66496137?at_medium=RSS&at_campaign=KARANGA

15. Borkena, OLF Shane “does not have central command” to make negotiation possible, says gov’t, 28.11.2022, <https://borkena.com/2022/11/28/olf-shane-ethiopian-government-negotiation/>
16. CIA, The World Factbook, Ethiopia, 13.12.2023, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ethiopia/>
17. Defence 24, Uzgodniono rozejm w wojnie domowej, 02.11.2022, <https://defence24.pl/geopolityka/etiopia-uzgodniono-rozejm-w-wojnie-domowej>
18. Defence24, Etiopia: wojskowa odpowiedź w bogatym regionie kraju, 04.11.2020, <https://www.defence24.pl/etiopia-wojskowa-odpowiedz-w-bogatym-regionie-kraju-komentarz>
19. DFAT, Ethiopia, 11.2018, <https://dfat.gov.au/about-us/publications/Documents/country-information-report-ethiopia.pdf>
20. Ethiopia Insight, Is peace finally coming to Ethiopia’s Oromia region?, 30.04.2023, <https://www.ethiopia-insight.com/2023/04/30/is-peace-finally-coming-to-ethiopias-oromia-region/>
21. Global Organized Crime Index, Ethiopia, <https://ocindex.net/country/ethiopia>
22. Guardian, Addis has run out of space': Ethiopia's radical redesign 04.12.2017, <https://www.theguardian.com/cities/2017/dec/04/addis-ababa-ethiopia-redesign-housing-project>
23. HRW, Ethiopia: Civilians in Western Oromia Left Unprotected, 31.08.2022, <https://www.hrw.org/news/2022/08/31/ethiopia-civilians-western-oromia-left-unprotected>
24. ICG, Ethiopia’s Ominous New War in Amhara, 16.11.2023, https://www.ecoi.net/en/file/local/2100864/b194-ethiopia-new-war-amhara_0.pdf
25. IFRC, DREF Operational Update, Ethiopia_Civil unrest, 09.2023, <https://reliefweb.int/report/ethiopia/ethiopia-civil-unrest-dref-operational-update-mdret031>
26. Portal internetowy apnews.com, Ethiopian PM announces airstrikes in country’s Tigray region, 06.11.2020, <https://apnews.com/article/abiy-ahmed-ethiopia-airstrikes-tigray-7a392abc35ea28ecc6566dece1264733>
27. Pritzker Legal Research Center, Ethiopia Legal System, <https://library.law.northwestern.edu/cihrethiopia/nationallaw>
28. Reliefweb, EPO November 2023 Monthly: An evolving conflict environment in Oromia, 12.2023, <https://reliefweb.int/report/ethiopia/epo-november-2023-monthly-evolving-conflict-environment-oromia>
29. Reuters, Ethiopia sends army into Tigray region, heavy fighting reported, 04.11.2020, <https://www.reuters.com/article/us-ethiopia-conflict-idUSKBN27K0ZS>
30. The New Humanitarian, Tigray’s long road to recovery, 20.04.2023, <https://www.thenewhumanitarian.org/news-feature/2023/04/20/tigrays-long-road-recovery>
31. UK FCO, Foreign Travel Advice, Ethiopia, 14.12.2023, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/ethiopia>

32. UN High Commissioner for Refugees, Ethiopia; Assisted Return in Northern Regions; January - April 2023, 09.05.2023,
https://www.ecoi.net/en/file/local/2091965/ETHIOPIA_ASSISTED+RETURN+IN+NORTHERN+REGIONS_202304_A4P.pdf
33. UN High Commissioner for Refugees, Regional Bureau for East, Horn of Africa, and the Great Lakes; Refugees, asylum-seekers, refugee returnees and IDPs as of 31 March 2023, 03.05.2023,
https://www.ecoi.net/en/file/local/2091613/RB_EHAGL_Regional+Situations+Dashboard_20230331.pdf
34. UN High Commissioner for Refugees, Regional Bureau for East, Horn of Africa, and the Great Lakes; Refugees and asylum-seekers by country of asylum as of 31 March 2023, 03.05.2023,
https://www.ecoi.net/en/file/local/2091611/RB_EHAGL_RefAs_20230331.pdf
35. US Department of State, 2022 Country Report on Human Rights Practices: Ethiopia, 20.03.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2089134.html>
36. US Department of State, Country Report on Terrorism 2022 - Chapter 1 - Ethiopia, 30.11.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2101557.html>
37. Wikipedia, Etiopia, <https://pl.wikipedia.org/wiki/Etiopia>
38. World Population Review, Addis Ababa Population 2018,
<http://worldpopulationreview.com/world-cities/addis-ababa-population/>